

Kirkon ympäristödiplomin väliauditointiraportti 23.6.2016

Auditoija: Laura Sahlbom, Suomen ympäristöopisto SYKLI

Seinäjoen seurakunnan ympäristödiplomi on voimassa vuoteen 2017 saakka. Ympäristödiplomin uusinnan yhtenä minimikriteerinä on väliauditoinnin tekeminen diplomin kriteerien mukaisesti.

Seinäjoen seurakunnan ympäristödiplomin väliauditointi on tehty huhti-kesäkuun 2016 aikana perehtymällä vuoden 2012 auditointiraporttiin, tarvittaviin asiakirjoihin sekä tekemällä kirjallisia ja suullisia kyselyitä. Jo väliauditointia suunniteltaessa sovittiin, että vuona 2012 tehty ympäristökatselmus- ja ohjelma päivitetään syksyllä 2016 ennen uuden diplomikauden hakua. Tämä väliauditointiyhteenveto toimii osittain ympäristökatselmuksen materiaalina. Väliauditointiasiakirjan liitteenä oleva suositukset-asiakirjaa voidaan hyödyntää tulevan ympäristöohjelman laadinnassa.

Auditoija haluaa kiittää erittäin innostunutta ja aktiivista ympäristötyöryhmää sekä henkilöstöä, joka on suhtautunut auditointiin hyvin positiivisesti. Kaiken kaikkiaan väliauditointiprosessin aikana seurakunnasta välittyi keskinäinen kannustus ja tekemisen meininki.

3. Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
3.1. Kirkkoneuvosto käynnistää ympäristödiplomin hakuprosessin ja asettaa valmistelevan työryhmän. Kirkkoneuvosto on päättänyt 25.2.2016 25§ jatkaa ympäristödiplomikautta vuosille 2018-2021.			kyllä
3.2. Seurakunnan toiminnoista tehdään sisäinen ympäristökatselmus		2012, päivitys syksyllä 2016	kyllä

3.3. Katselmuksessa ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseksi asetetaan tavoitteet ympäristöohjelmassa.		päivitys syksyllä 2016	kyllä
3.4. Ympäristöohjelman toteutumisen seuranta Toteumaa on seurattu ympäristötyö-ryhmän toimintakertomuksissa.			kyllä
3.5. Kirkkoneuvosto hyväksyy ympäristöohjelman.		päivitetty syksyllä 2016	kyllä
3.6. Kirkkoneuvosto valitsee seurakunnan ympäristövastaavan ja -työryhmän (LIITE)			kyllä
3.7. Seurakunnan työntekijöille järjestetään ympäristökoulutusta. (LIITE)			kyllä
3.8. Pisteiden laskeminen ja tarkistustaulukon täyttäminen. väliauditointi 25.05.2016		06/2016	kyllä
3.9. Tuomiokapitulin nimeämä auditoija tarkastaa seurakunnan ympäristöjärjestelmän.		syksy16/talvi17	

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
3.11. Tehtäväalueille nimetään ympäristövastaavat. (LIITE kohta 3.6)	1- 5	5	
3.12. Työntekijöille annetaan lisäkoulutusta ympäristöasioista. (LIITE) *Siivouskoulutus srk:n siivoavalle henkilöstölle 10.11.2015 *17.03.2016 keittiötoimi: Tuottavatko vastuulliset elintarvikehankinnat päänvaivaa/ Motiva *12.03.2015 Fiksu vähentää jätettä- tarkastuslista suurkeittiöille * 10. 09.2015 ympäristökasvatuspolku, koko henkilöstö *Lastenohjaajien koulutus kestävän kehityksen teemoihin kauden aloituksissa	1-5	5	

3.13. Ympäristöjärjestelmästä ja seurakunnan ympäristötoiminnasta tiedotetaan julkisuudessa. * Artikkelit *Reilusta kaupasta2/ 2015, ruoka-avusta, Lakeuden ympäristöhuollosta ja kynttiläjätteestä Lakeuden Ristissä (nettiversio Srk:n nettisivuilla) * Osallistuminen Earth Hour-tapahtumaan artikkeli Ilkassa 03/2016. * Uusilla nettisivuilla oma sivu ympäristöaiheille www.seinajoenseurakunta.fi/ymparisto	1-5	4	
3.14. Oma väliauditointi. 04-06/2016	2-10	5	
3.15. Muut toimenpiteet *Henkilöstöruokailussa ja leirikeskoksissa esillä standi, jossa kerrotaan syntyneestä biojätteen määrästä. * Valitus hallinto-oikeuteen jätehuollon järjestämisen (parempi lajittelu ja hyödyntäminen) mahdollisuuksien rajoituksista * Sähköinen rekrytointijärjestelmä, ei enää paperihakemuksia	1-10	3	
Yhteensä	35	22	

4. Talouden ja toiminnan suunnittelu

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
4.1. Ympäristötavoitteet ovat toiminta- ja taloussuunnitelmassa ja niiden toteutumisen raportointi on järjestetty. * Seurakunnan ympäristötyöryhmän toimintakertomuksissa on kerrottu ympäristötavoitteiden toteutumisesta.		*Kiinteistösuunnitelma päivitetään vuonna 2016.	kyllä
4.2. Hankinnoista tehdään ympäristöselvitys ja hankintaohjeissa ja tarjouspyynnöissä huomioidaan tuotteiden ympäristövaikutukset. (LIITE)			kyllä

<p>* Seurakunnan hankintasääntö päivitetään uuden hankintalain myötä.</p> <p>* Selvitetään yhteistyö kirkkohallituksen kanssa.</p> <p>*Pesulapalveluiden tarjouspyyntöasiakirja 20.06.2013</p> <p>*Konditoriatuotteet 15.04.2015 tarjouspyyntöasiakirja</p> <p>*Kaupungin hankintarenkaan sopimustuotteiden laatuvaatimukset toimistotarvikkeista, pehmopapereista ja pesuaineista.</p> <p>*Yhteishankintoja: (siivous), ehtoollisviinit, kynttilät, öylätit</p> <p>* Ilmoitustarjouspyynnöissä yksi valintaperuste on lehden lyhyt kuljetusmatka painosta postiin jakeluun</p> <p>- Yksi valintaperuste Lakeuden Ristin painotalolle oli lyhyt kuljetusmatka ja ympäristömerkki.</p> <p>- Painotarjouksia kysytään yleensä lähialueiden painotaloista.</p>			
<p>4.3. Sijoituksissa noudatetaan kirkon vastuullisen sijoittamisen periaatteita. (LIITE)</p> <p>*Kirkkohallituksen vastuullista sijoittamista koskevat ohjeet.</p> <p>*Negatiivinen ja positiivinen seulonta</p> <p>*Salkunhoitajilta edellytetään näyttöä vastuullisesta sijoittamisesta (esim.standardit).</p>			kyllä

<p>4.4. Otettu käyttöön hiililaskuri.</p> <p>*Tulossa 2016 käyttöön uusi kiinteistöjen hallintajärjestelmä (HAAHTELA), josta saadaan hiililaskurin tiedot</p> <p>*Tiedot löytyvät erittäin hyvistä seurannoista: Energia- ja vesitoimittajien seurannat</p> <p>* HUOM!: Kirkon hiililaskuria ollaan muokkamassa helppokäyttöisemmäksi eikä nykyisen version käyttöä edellytetä minimikriteerinä laskurista tulleen runsaan palautteen vuoksi, mikäli vaadittavat tiedot löytyvät muuten.</p>			kyllä
--	--	--	-------

Pisteet	Pisteitä	Sr:n pisteet	Auditoijan pisteet
<p>4.5. Sijoituksia vastuullisissa sijoitusrahastoissa.</p> <p>*Noin 500 000€ sijoitettuna vastuullisiin rahastoihin.</p> <p>OP 100% (jäi vähän epäselväksi) , SEB 21,3 % (todennettu)</p>	1-5	1	
<p>4.6. Budjettivaroja ohjataan kansainväliseen diakoniaan ja lähetystyöhön keskimääräistä enemmän.</p> <p>* Vuoden 2015 talousarviossa verotuloiksi on arvioitu 14 811787 euroa. Kansainväliseen diakoniaan ja lähetystyöhön on käytetty v. 2015 yht. 533746 € eli 3,6 %.</p>	5-10	10	
<p>4.7. Seurakunnassa käytetään paljon ympäristömerkittyjä tuotteita</p> <p>siivousaineet 6 kpl pehmopaperit 7 kpl leivinpap. 1, pakastepussit 1 kalat 6 kpl (MSC-sertif.)</p>	2-10	6	
<p>4.8. Ympäristövaikutuksia seurataan ympäristöindikaattorien avulla.</p>	2-6	6	

- kaatopaikkajätteen määrä hautausmailla - Honkiniemen kurssikeskuksen jätevesien määrää - kiinteistöjen sähkön, lämmön ja veden ominaiskulutus ja astepäiväluku			
4.9. Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen ja kompensointi.	1-20	0	
4.10. Muut toimenpiteet (LIITE) * kiinteistöstrategiassa huomioitu ympäristöasiat. *Tukityöllistetyt * Aloite eduskunnalle keittiöllä tapahtuvasta vapaaehtoistyöstä * Ystävääpu, ruoka-apu *Yhteinen tulostin: esiasennettuna m/v- ja kaksipuolitulostus *DOMUS-sähköinen arkistointijärjestelmä *2014 nimikorttikotelokeräys > materiaalit kierrätykseen * Arkistojen perkaus > materiaalit kierrätyskohteisiin	1-10	8	
Yhteensä	66	31	

5. Ympäristökasvatus

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
5.1. Seurakunnalla on ympäristökasvatussuunnitelma.			kyllä
5.2. Ympäristövastuu on esillä luomakunnan sunnuntaina ja jumalanpalveluksissa.			kyllä
5.3. Ympäristökasvatusta toteutetaan vähintään kolmessa hengellisen työn työmuodossa. lapsi- ja perhetyö, nuorisotyö, aikuistyö, jumalanpalvelukset, kinkarit			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
---------	----------	---------------	--------------------

<p>5.4. Srk järjestää ympäristöaiheisia erityisjumalanpalveluksia. (LIITE)</p> <ul style="list-style-type: none"> * Peräseinäjoella kansanlaulukirkko Kalajärven rannalla. * Luomakunnan sunnuntain jumalanpalvelukset. * Jumalanpalveluksissa ja tilaisuuksissa luomakuntaan liittyviä virsiä. * Kesäillan hartaudet ulkona kirkon läheisyydessä. Miljööön valinta tälle paikalle juuri luonnonläheisyyden vuoksi. * Keväällä kylvön siunaaminen. * Syksyllä vastaavasti sadosta kiittäminen. * Alue seurakunnan kesän tyttöleirin aihe: "Luomakunta". * Alue seurakunnassa sadonkorjuumessut * Nurmo: Ohrleipämessu, Toukosiunaus, kirkkopihahartaudet 	1-6	6	
<p>5.5. Srk järjestää ympäristötapahtumia. (LIITE)</p> <ul style="list-style-type: none"> * Työntekijäyhdistyksen luontoretket * Reilu toritapahtuma Ylistarossa 2014 * Partaharjun KIPINÄ-suurleirille osallistuminen. * Varhaisnuoriso- ja nuorisotyössä on järjestetty mahdollisuus osallistua eräjärmäleireille tai leirikouluun * Ylistaron naisten päivä Reilussa hengessä 12/ 2015 ja 08.03.2016 * Reilun kaupan tapahtumat Ylistarossa keväisin ja syksyisin * Reilun kaupan kuukausikirjeitä. * 2013 äitienpäivä Reilussa hengessä * 2014 äitienpäivälounaat ja lisäksi vko19 henkilöstöruokailu Reilulla teemalla. * Ravintolapäivä Lakeuden Ristin tornissa 8/ 2013: sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys. * Aikuistyössä hiihto- ja patikointimatkoja * Alue seurakunnan retkiä luontokohteisiin 	1-5	5	
<p>5.6. Hiljaisuuden paikaksi rauhoitettu luontokohde.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Honkiniemen luontopolulla 	5	5	
<p>5.7. Srk tekee yhteistyötä eri tahojen kanssa ympäristöasioissa.</p>	1-5	4	

<p>* 7.12.2015 yhteispalaveri Seinäjoen kaupungin energiaryhmä ja seurakunnan ympäristötyöryhmä.</p> <p>* Yhteispalaveri hiippakunnan kanssa: toive, että seurakunta toimisi edelläkävijänä ja suunnannäyttäjänä.</p> <p>* Hautaustoimistojen ja kukkakauppiaiden palaveri</p> <p>*Ylistarossa aikuis- ja diakoniatyön 19.3.2015 järjestämä naistenilta energiategohokkuudesta.</p>			
<p>5.8. Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät</p> <p>* Koulujen päivänavauksissa esillä ympäristöteemat (Tämä jäi todentamatta)</p> <p>* Vimpelissä ja Ähtärissä henkilöstölle vuokrattavia mökkejä luonnon helmassa</p> <p>* Geokätköily suositeltavaa srk:n alueilla</p> <p>* Srk:n menuehdotelmassa (paperi ja nettiversio www-sivuilla) on viimeisellä sivulla ympäristö srk:n logo, Reilun kaupan logo ja alkutekstissä maininta, että srk:n keittiö käyttää lähialueen tuottajien/ kotimaisia raaka-aineita pääosin. Seurakunnan keittiöt ovat sitoutuneet toimimaan kirkon ympäristökäsikirjan mukaisesti.</p>	1-5	3	
<p>5.9. Muut toimenpiteet (LIITE)</p> <p>*Seurakunnan diakonia jakaa ruoka-apua</p> <p>*Kotaseurat</p> <p>*Laavuseurat</p> <p>*Metsästyskauden avaus rukoushetki hirvenmetsästyskauden aluksi</p> <p>*Kinkereillä 2016 aiheena 5. käsky, jonka yhteydessä keskusteltiin luonnon varjelemisesta.</p> <p>*Kinkeriaiheissa käsitelty luonnon hyvää huolenpitoa.</p> <p>*Kinkereillä esillä Jumalan luomistyöstä kertovia virsiä.</p>	1-10	7	

*Varhaiskasvatuksessa kestävän kehityksen teemat hyvin esillä suunnitelmissa ja toteutumista seurataan			
Yhteensä	36	30	

6. Jätehuolto

Jätehuollon osalta alhaiset pisteet selittyvät sillä, ettei seurakunnan jätehuolto ole peilattu uusiin jätehuoltomääräyksiin. Se tehdään syksyllä 2016. Myöskin jätteiden lajittelu ja jätejakeet ovat kauden aikana muuttuneet, joten luvut eivät ole vertailukelpoisia (mm. kaatopaikkajäte, poltetta jäte)

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
6.1. Seurakunnan toiminnoista tehdään jätehuoltoselvitys.		2012 , Arvioidaan syksyllä 2016 uusien jätehuoltomääräysten mukaan.	kyllä
6.2. Jätehuoltosuunnitelmassa esitetään tavoitteet ja keinot jätteen määrän vähentämiseksi ja hyötyjätteen keräyksen tehostamiseksi. Jätehuoltosuunnitelma tehty edellisen ympäristökatselmuksen yhteydessä.		Päivitetään uusien jätehuoltomääräysten mukaan syksyllä 2016.	kyllä
6.3. Hyötyjätteiden keräys on järjestetty kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti. Paperikeräys on järjestetty toimistoissa olevilla paperinlajittelijoilla. Jätteiden lajittelu on järjestetty paikallisen ohjeistuksen mukaisesti.		päivitetään 2015 jätehuoltomääräysten mukaan syksyllä 2016.	kyllä
6.4. Vaarallisten jätteiden käsittely on järjestetty lain ja kunnan jätehuoltomääräysten		päivitetään jätehuoltosuunnitelma ja vaarallisen jätteen käsittelyohjeistus syksyllä 2016	kyllä

mukaisesti ja tehtävään on nimetty vastuuhenkilö.			
6.5. Biojätteen erilliskeräys toteutetaan kunnan määräysten mukaan. Viheralueilta syntyvä puutarhajäte kompostoidaan. Viheralueiden puutarhajätteen kompostointi on toteutettu.		biojätteen keräys päivitetään jh-määräysten 2015 mukaisiksi syksyllä 2016	kyllä
6.6. Kaatopaikkajätteen määrää seurataan. Jätehuollon toimijoilta raportti vuosittain. Ympäristöryhmän toimintakertomus 2015			kyllä
6.7. Hautakynttilä- ja kukkalaitejätteen määrän vähentämiseen on ryhdytty. Seurakunnan tiedotuslehdessä on suositeltu käytettäväksi esim. lasista suojakuorta, jonka sisälle voi vaihtaa kynttilän.			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
6.8. Hyötyjätteiden keräys on järjestetty kattavammin kuin jätehuoltomääräyksissä edellytetään. tarkistetaan tilanne syksyllä 2016 uusien jh-määräysten perusteella	1-8	?	
6.9. Kertakäyttötuotteita on vaihdettu kestäviin. Kertakäyttömukien käytöstä on luovuttu pääsääntöisesti muualla paitsi leirikeskusten huoneissa	1-5	1	
6.10. Kaatopaikkajätteen määrä on vähentynyt.	1-10	0	
6.11. Bio- ja käymäläjätteet kompostoidaan omatoimisesti. Törnävän hautausmaan biokäymälä	2-8	2	

6.12. Hautausmaalla on järjestetty omaisille hyötyjätteiden lajittelupisteet. * Biojäteastiat on	1-3	1	
6.13. Muut toimenpiteet jätehuollon tehostamiseksi. *Lankari on liitetty kunnalliseen viemäriverkostoon *Lakeuden ympäristöhuolto: polttojakeesta erotellaan metalli pois	1-10	2	
Yhteensä	44	6	

7. Siivous

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
7.1. Seurakunnan siivoustoiminnoista tehdään ympäristöselvitys. SOL hoitaa ulkoistetut siivoukset ja toteuttavat omaa ympäristöohjelmaansa.		osaksi ympäristökatselmuksen päivitystä syksyllä 2016	kyllä
7.2. Hankinnoissa on yhtenä kriteerinä tuotteiden ympäristöystävällisyys. <ul style="list-style-type: none"> Kaupungin hankintarenkään kriteerit 			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
7.3. Henkilökunnan koulutuksessa on otettu ympäristöasiat huomioon (LIITE). *Kahdella henkilöllä laitoshuoltajan tutkinto * Yhdellä henkilöllä on puhdistuspalvelujen perustutkinto	1-5	3	
7.4. Haitallisia aineita on vaihdettu turvallisempiin. * käytössä haitallisia vain astioiden liuotusaine ja uuninpuhdistusaine	1-5	3	

7.5. Siivouksessa käytetään ympäristöä säästäviä tuotteita. (LIITE) *Ympäristömerkityt pesuaineet srk:n omassa siivouksessa (6 kpl) : Joutsenmerkki: Restia huuhtelukirkaste Kiilto 10 universum yleispuhdistusaine Kiilto Md Block astianpesuaine-blokki Serto green, pyykkipulveri Green easytabs- astianpesukoneen tabletit Gruner punkt merkki: Assert clean, käsiastianpesuaine *SOL:n käyttämät (9 kpl)	1-5	5	
7.6. Muut toimenpiteet	1-10		
Yhteensä	25	11	

8. Energia ja rakentaminen

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
8.1. Rakentamisen ja maankäytön suunnittelussa noudatetaan rakennuslain, metsälain, luonnonsuojelulain ja muiden lakien ympäristösäädöksiä. *Kiinteistöstrategia ja -suunnitelma			kyllä
8.2. Seurakunta huolehtii kulttuuriperintöomaisuuden hoidosta. *Kohdekortit: kulttuuriperintökohteet, kiinteistöt ja esineet			kyllä
8.3. Uudis- ja korjausrakentamisessa huomioidaan ympäristökriteerit. *Parempi eristys, led-valaistukseen vaihtaminen, ilmastoinnin uudistukset			kyllä
8.4. Energian ja veden kulutuksen säännöllinen seuranta on järjestetty. *Alueseurakunta energian kk-seuranta, *Lämmitys, sähkö, vesi > Harvinaisen hyvä ja kattava seuranta			kyllä

8.5. Seurakunnan kiinteistöissä on tehty energiakatselmus tai vastaava kuntokartoitus. *Vuosittainen kiinteistötarkastusryhmä * Ilmastointilaitteuudistus			kyllä
8.6. Kiinteistöhoitoon on nimetty energiavastuuhenkilö.			kyllä
8.7. Säästävästä energiankäytöstä annetaan ohjeet ja koulutusta henkilöstölle. *Ohjeita on: ovet lukkoon ja sammuta valot			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
8.8. Seurakunta toteuttaa ekologisia rakennushankkeita tai investointeja.(LIITE) * Ahonniemi leirikeskus: selluvillaeristys>, luonnonmateriaalit , hirsi > vähäpäästöinen * <u>Srk-keskus alue</u> srk: Ilmastointikoneiden automaation ja käyttömoottorien uusiminen * <u>Honkiniemi</u> kurssi- ja päärakennus: ilmastoinnin kunnostus (alipaine n. 4 %) *Kreosottivesieristyksen poisjyrsintä * päärakennuksen remontissa parannettiin lattian ja katon lämmöneristystä * <u>Lankari</u> päärakennus: ilmastoinnin kunnostus ja tasapainotus n. 4% alipaine >>pienellä alipaineella minimoidaan päästöt sisäilmaan vanhoista rakenteista * <u>Ylistaron Ojalan pappilaan</u> vaihdettiin öljykattila, n. 2/3 säästyy polttoainekulutuksesta	1-10	7	
8.9. Sähkön, lämmön ja veden ominaiskulutus vähenee vuositasolla. Lämmön kulutus on pienentynyt (2014>2015)	Lämpö 1-10 Sähkö 1-10 Vesi 1-10	10	
8.10. Seurakunta käyttää uusiutuvaa energiaa. * Maalämpö 2 %	2-20	2	

* Nyk .sähkötoimittajalta ei saada uusiutuvasta tietoja, sähkötoimittaja vaihtumassa			
8.11. Seurakunta käyttää ympäristömerkittyä energiaa.	5	0	
8.12. Seurakunta osallistuu energiansäästöviikkoon. viikkotiedote	1-2	1	
8.13. Tilojen käyttöastetta on tehostettu. Leirikeskusten käyttöasteet ovat parantuneet, vaikka osa keskuksista on ollut osan viime vuotta remontissakin.	2-5	2	
8.14. Muut energiansäästötoimenpiteet * Honkiniemen mökit kylmillään 1.11 – 31.3 välisen ajan *Naakatutkija Lakeuden Ristin tornissa jo 3:na vuotena *keittiön lämpö- ja kylmahauteelle on laskettu optimikäyttöaika *Astianpesukoneissa pestään vain täydet korilliset * viherseinät 5 kpl, ilmaa puhdistava vaikutus * Kirkon valaistusta vähennetty: kruunuissa osavalaistus	1-10	6	
Yhteensä	82	28	

9. Keittiöt ja ruokalat

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
9.1. Ruokahuollosta tehdään ympäristöselvitys. (LIITE)			kyllä
9.2. Ympäristömerkittyjä tuotteita valitaan aina kun mahdollista. (LIITE)			kyllä
9.3. Seurakunnan kahvi- ja teehankinnoista osa on Reilun kaupan tuotteita. Reilun kaupan srk 2016-2019, kuten myös edellisenkin 4 -vuotiskausi.			kyllä

9.4. Seurakunnan joukkoruokailussa noudatetaan ravitsemussuositusten tavoitteita. *Pohjoismaiset ruokasuositukset			kyllä
--	--	--	-------

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
9.5. Peruselintarvikkeista merkittävä osa on lähituotteita. *Leivät (Lapuan leipä (naapurikunta), Vaasan Leipä= Sjoella * Maitotaloustuotteet= Valio Sjoki, * Lihatuotteet= Atria Seinäjoki, 100% *Vihannekset= Tukkutalo Heinonen Sjoki, * Konditoriatuotteet= Ojalan Pakari Kauhajoki(maakunta)100% * Suositaan kotimaisia, lähituotettuja ja 2-luokan (ruokahävikin pienentämiseksi) kasviksia ja marjoja.	2-10	5	
9.6. Elintarvikkeista osa on luomutuotteita. (LIITE) teet; maito ja piimä säännöllisesti käytössä	1-10	3	
9.7. Tarjolla on kasvisruokavaihtoehto. *Kokoustarjottavissa valittavissa vihannesvati dipillä tai hedelmävati * Henkilöstölounaalla on vähintään kerran viikossa kasvisruoka pääruokana. *Lisäksi joka päivä on runsas salaattibuffa * Kasvisruoka on aina dieettiruokana toteutettavissa pyynnöstä. * Café Kismuksessa asiakkaalle rakennetaan salaattiannos hänen toivomistaan komponenteista	1-10	5	
9.8. Reilun kaupan tuotteita käytetään runsaasti. *Reilun kaupan srk, ja siihen liittyvät toimet (5.5) *World Fairtrade Challenge 13.–15.5.2016	1-10	10	
9.9. Keittiöhenkilökunnalla on ympäristöpassi.	2-6	6	

13 hlöä			
<p>9.10. Muut toimenpiteet (LIITE)</p> <ul style="list-style-type: none"> *Pesula: Pyykit kestävässä pesusäikeissä ja laatikoissa *Elintarvikkeet tulevat muovilaatikoihin ja rullakoihin pakattuina *Kakkujen aluspahvi kierrätetään askartelumateriaaleina. *Ladattavat led-kynttilät *Valion ja Atrian pakaste- ja tuorekuormat sekä Kespron pakaste- ja tuorekuorma meno-paluukuljetuksena *Kynttilän pätkät kierrätetään *pimeitä lounaita” *Kahvipussit kierrätetään käsityömateriaaliksi *Maitopullojen korkit lastenkerholle. *Ruoka-avuksi lahjoitetaan lahjoitettavaksi kelpaavaa ruokaa *Ohralisäkkeellä korvattu pasta/ riisi lounaslistassa *Lounaslistalla ja Yhteisvastuun myynnissä vaalitaan ruokaperinnettä *10/ 2015 Roosa nauha kampanja. * Kaitaliinat aina kuin mahdollista saleissa *Tuotteiden toimittajien vastuullisuus 	1-10	10	
Yhteensä	56	39	

10. Toimistotyö

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
<p>10.1. Toimistoissa tehdään ympäristöselvitys</p> <p>. Väliauditointia valmistellessa toimistoista vastaavat on tarkistaneet toimintatavat.</p> <p>Todentaminen jäi puuttumaan</p>		liitetään osaksi ympäristökatselmusta syksy 2016	

-työergonomia, sähköpöydät			
10.2. Energiätehokkuutta on parannettu muuttamalla käyttötapoja. *Palkkalaskelmat sähköisesti. * verkkolaskutus * verkkotulostimet. *Kirkonkrannissa kaikki valot menevät pois päältä klo 16 *Työhuoneissa liiketunnistimet *Automaattiset sisäilmasäätimet ilmastoinnissa.			kyllä
10.3. Hankintoja tehtäessä ja valmistajia kilpailutettaessa tuotteiden yhtenä valintakriteerinä ovat ympäristöominaisuudet.			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
10.4. Käytössä on uusiopaperia ja muita uusiotuotteita. * käytössä on täytettävät värikasetit	1-5	1	
10.5. Paperin kulutuksen vähentäminen on tietoinen tavoite. * Paperinkulutus on vähentynyt * Esityslistat sähköisesti ja kirkkoneuvostolle tabletit. * Palkkalaskelmat sähköisesti. * verkkolaskutus käyttöön * siirretty verkkotulostimiin. * Kappelineuvoston aineistot ovat pääsääntöisesti sähköisiä	1-5	4	
10.6. Seurakunnan toimistolle on hankittu Green Office -tunnus.	5	0	
10.7. Muut toimenpiteet	1-10	0	
Yhteensä	25	5	

11. Hautausmaat ja viheralueet

Minimi	Toimielin/vastuhenkilö	Tavoite- aikataulu	Toteutettu
11.1. Hautausmaiden ja viheralueiden ympäristövaikutuksista tehdään selvitys.		2012/päivitetään syksyllä 2016	kyllä
11.2. Hoito-ohjeissa on otettu huomioon ympäristöasiat. (LIITE)			kyllä
11.3. Kesäkukkahoidon vaihtoehtona on tarjolla perennahoito. * Perennahoito on hoitosopimusvaihtoehtona.			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
11.4. Hautausmaiden kulttuurihistorialliset arvot on inventoitu. * Törnävän hautausmaa Etelä- Pohjanmaan maakuntamuseon kanssa 1992. * Peräseinäjoen hautausmaa maakuntamuseon kanssa vuonna 2008. * Nurmon hautausmaa maakuntamuseon kanssa vuonna 2009. * Ylistaron hautausmaa maakuntamuseon kanssa vuonna 2009. * Kitinojan hautausmaa vuonna 2009.	5	5	
11.5. Osa hautausmaasta tai puistoalueesta on luonnonmukaisesti hoidettua aluetta. * Törnävän hautausmaalla luonnonmukaisesti hoidettuja alueita ovat uurnalehdon lammen ympäristö ja siunauskappelin takana oleva metsäalue. * Hautausmaan alueelta löytyy myös lähde. * Pajuluoman mutka, joka muodostaa lehtomaisen kasvupaikan. * Rannassa liito - oravan elinpiiri	1-5	4	
11.6. Istutuksissa suositaan perennoja kesäkukkien sijaan.	1-5	1	

* Perennojen käyttö istutuksissa noin 5% * Pikkusydämet ja alppiruusut -hoitoluokitus tehty			
11.7. Haitallisista torjunta-aineista on luovuttu. (LIITE)	5	0	
11.8. Kasteluveden vähentämiseksi on ryhdytty toimiin. * omat porakaivot Törnävällä * yöaikainen kastelu * kastelualtaat *Ylistaro: hautausmaa jokivedellä	1-5	3	
11.9. Hautausmaalla käytetään vähäpäästöisiä työkoneita. * trimmerit, pensasaitaleikkurit ja lehtipuhaltimet sähkökäyttöisiä akkukoneita 2-tahti bensa käyttö on vähentynyt huomattavasti.	1-5	2	
11.10. Tehty lajistokartoituksia ja kunnostuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa. * Peräseinäjoen, Nurmon, Ylistaron ja Kitijonon hautausmaiden luonto- ja lajistikartoitus on tehty hautausmaainventoinnin osana	1-10	4	
11.11. Muut toimenpiteet * opastetut hautausmaakerrokset * kirkon puiston näyteistutukset, kotimaiset alppiruusut * hitaasti liukenevat lannoitteet käytössä ryhmäkasveilla ja hoitohaudoilla * korjattu kiviäitä Törnävän hautausmaalla * keinokuituiset arkkumateriaalit on kielletty hautauksissa ja tuhkauksissa 1.3.2016 alkaen * hautausmaa-alueilla on runsaasti lintupönttöjä	1-10	6	
Yhteensä	50	25	

12. Leiri- ja kurssikeskukset

Minimi	Toimielin/vastuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
--------	------------------------	-------------------	------------

12.1. Leiri- ja kurssikeskusten ja kesäkotien toiminnoista tehdään ympäristöselvitys. Ympäristöselvitystä ei ole tehty. Tehdään osana ymp.katselmusta syksyllä 2016		syksy 2016	
12.2. Ympäristöselvityksen pohjalta laaditaan leirikeskuksen tai kesäkodin ympäristöohjelma.		syksy 2016	
12.3. Jätevedet käsitellään niin, että niistä ei aiheudu valumia vesistöihin eikä pohjaveteen. Honkiniemi puhdistamo, Ahonniemi imeytyskenttä, Lankari kunnallinen jätevesipuhdistus			kyllä
12.4. Arvokkaat luontokohteet on suojeltu tai luontoarvojen säilyminen on turvattu hoito-ohjeissa. Honkiniemen ranta-alueen suojelusta tehdään Kinelle esitys. Toiminnassa jo toteutetaan.			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
12.5. Alueella on hyvin hoidettuja pesäpönttöjä ja luontopolkuja. *Honkiniemen leiri- ja kurssikeskukseen on tehty liikuntarajoitteisille sopivan kulkureitti. *Hiljaisuuden polku on tehty rauhoitetulle ranta-alueelle. *Honkiniemen alueelle on rakennettu ja asennettu linnuille pesäpönttöjä. *Ahonniemen leirikeskuksessa on rakennettu linnuille pesäpönttöjä. *Lankarin leirikeskuksessa on rakennettu linnuille pesäpönttöjä	1-7	5	
12.6. Seurakunta on vapaaehtoisesti suojellut arvokkaita rantoja tai muita luontokohteita. *Honkiniemessä on rakentamiselta ja metsätaloudelta suojeltu ranta-alue	1-5	1	
12.7. Leirikeskukselle on laadittu ympäristöohjeet.	2-3	0	

*tavoitteena laatia syksyllä 2016			
12.8. Muut toimenpiteet *Impivaaran saunan veden lämmityksessä apuna aurinkokeräin. *Puulajipuisto Honkiniemessä, Suomessa menestyvistä puista. *Honkiniemen jalkapallokenttä järivedellä *Marjojen keruu ruuan raaka-aineiksi	1-10	4	
Yhteensä	25	10	

13. Metsänhoito

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
13.1. Seurakunnan metsiä hoidetaan metsälain mukaisesti ja lain luettelemat erityisen tärkeät elinympäristöt on kartoitettu ja säästetty. * Kaikissa seurakunnan metsissä hoito tapahtuu metsälain mukaisesti ja niihin on tehty metsänhoitosuunnitelmat.			kyllä
13.2. Luonnonsuojelulakien ja -ohjelmien mukaiset kohteet on kartoitettu ja suojeltu tai suojelu pantu vireille. * Kartoitus on tehty osana metsänhoitosuunnitelmia			kyllä
13.3. Seurakunnan metsät on sertifioitu PEFC- tai FSC-järjestelmän mukaan. * Metsät on sertifioitu FSC-järjestelmän mukaan			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
13.4. Seurakunnassa toteutetaan osallistuvaa metsäsuunnittelua.	2	0	
13.5. Metsänhoidosta vastaavat ovat saaneet lisäkoulutusta metsänhoidon ympäristöasioista.	1-5	1	

* puistopuutarhuri Anitta Punkari: Naismetsänomistajien koulutus 2014 (Metsäkeskus)			
13.6. Seurakunta on vapaaehtoisesti rauhoittanut alueitaan luonnonmuistomeriksi tai luonnonsuojelualueeksi. * Ylistaron Ookilan metsäalueilta löytyy harvinainen heinäkorpi ja Ojalan alueelta muinaishauta (Kinen päätös tulossa syksyllä)	2-15	4	
13.7. Metsissä on tehty METSO-kartoitus ja kohteita on liitetty METSO-ohjelmaan. * Kartoitus on tehty Törnävän kirkon ympäristön puistometsistä ja tarkoitus on jatkaa Honkiniemessä	1-10	2	
13.8. Seurakunnan metsiä on ilmoitettu WWF:n Perintömetsiksi.	5	0	
13.9. Metsiä, soita, ketoja tai vastaavia on ryhdytty ennallistamaan luonnontilaan.	5-10	0	
13.10. Seurakunta on vapaaehtoisesti siirtänyt metsien kesähakkuut lintujen pesimäajan ulkopuolelle. * Seurakunta on lopettanut kesähakkuut ja se ei suorita metsien hakkuita lintujen pesimäaikana	5	5	
13.11. Metsissä on tehty uhanalaisten lajien täydennysinventointeja. * Törnävän hautausmaalla puistometsän uhanalaiset lajit on inventoitu 2012	5	1	
13.12. Otettu käyttöön erirakenteinen metsänhoito. Metsäsuunnitelmassa osittain suositeltu poimintahakkuuta	5	1	
13.13. Muut toimenpiteet *Seurakunta on rakentanut (yhdessä Seinäjoen kaupungin kanssa) jo vuonna 2007 hiljentympaikan Esteettömässä Jouppilanvuori hankkeessa * Marjankeruu eläkeläisille leirikeskuksissa	1-10	2	
Yhteensä	72	16	

14. Liikenne

Minimi	Toimielin/vastuuhenkilö	Tavoite-aikataulu	Toteutettu
14.1. Seurakunnan liikenne- ja kuljetuskäytäntöjen ympäristövaikutuksista tehdään selvitys.		* Tehty osana ympäristökatselmusta. Päivitys syksyllä 2016	kyllä
14.2. Seurakunnan omien ajoneuvojen energiankulutuksen seuranta ja huollot on järjestetty. Ajopäiväkirjat ja kulutusseuranta * Huollot säännöllisesti			kyllä
14.3. Autoja ja muita kulkuvälineitä hankittaessa ympäristöominaisuudet ovat yksi valintakriteeri. * On otettu huomioon: diesel-autoja, huolto-ohjelmat			kyllä
14.4. Ajoneuvoissa ja työkoneissa käytetään puhtaimpia markkinoilla olevia polttoaineita ja öljyjä. * Käytössä Neste Futura rikitön diesel tai polttoöljy sekä pienkonebensa. Käsityökalut akkukäyttöisiä			kyllä

Pisteet	Pisteitä	Srk:n pisteet	Auditoijan pisteet
14.5. Seurakunnan työntekijöille on annettu taloudellisen ajotavan koulutusta.	1- 5	0	
14.6. Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset toimivat hyvin. *Leireille ja retkille linja-autokuljetukset ketjutettu, menopaluukuormat. * 9 h oma bussi *Työntekijät kimppakyydeillä mahdollisuuksien mukaan.	1- 5	2	

14.7. Seurakunta on edistänyt kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen käyttöä työmatka- ja muussa liikkumisessa. (LIITE) * Hankittu pyöriä: Nurmo, Peräseinäjoki, Ylistaro, Kranni, Honkiniemi ,nuorisotoimisto *Kesäksi liikuntakampanja *Työntekijät ovat lisänneet polkupyörän käyttöä työmatkoilla. (pyörätelineet täynnä)	1-10	6	
14.8. Toimintojen logistiikkaa on kehitetty vähemmän liikennettä vaativaksi. * Logistisesti tehokkaat keittiöiden elintarvikkeiden yhteiskuljetukset	1-5	1	
14.9. Auton vaihtaminen vähäpäästöiseen malliin.	1-5	0	
14.10. Muut toimenpiteet.	1-10	1	
Yhteensä	40	10	

YHTEENSÄ PISTEITÄ 233

Liitteet:

1. Suositukset
2. Lisätiedot